

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

PERIÒDICH SATÍRICH

HUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI

DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SENMANA

10 céntims cada número per tot Espanya

Números atrassats 20 céntims

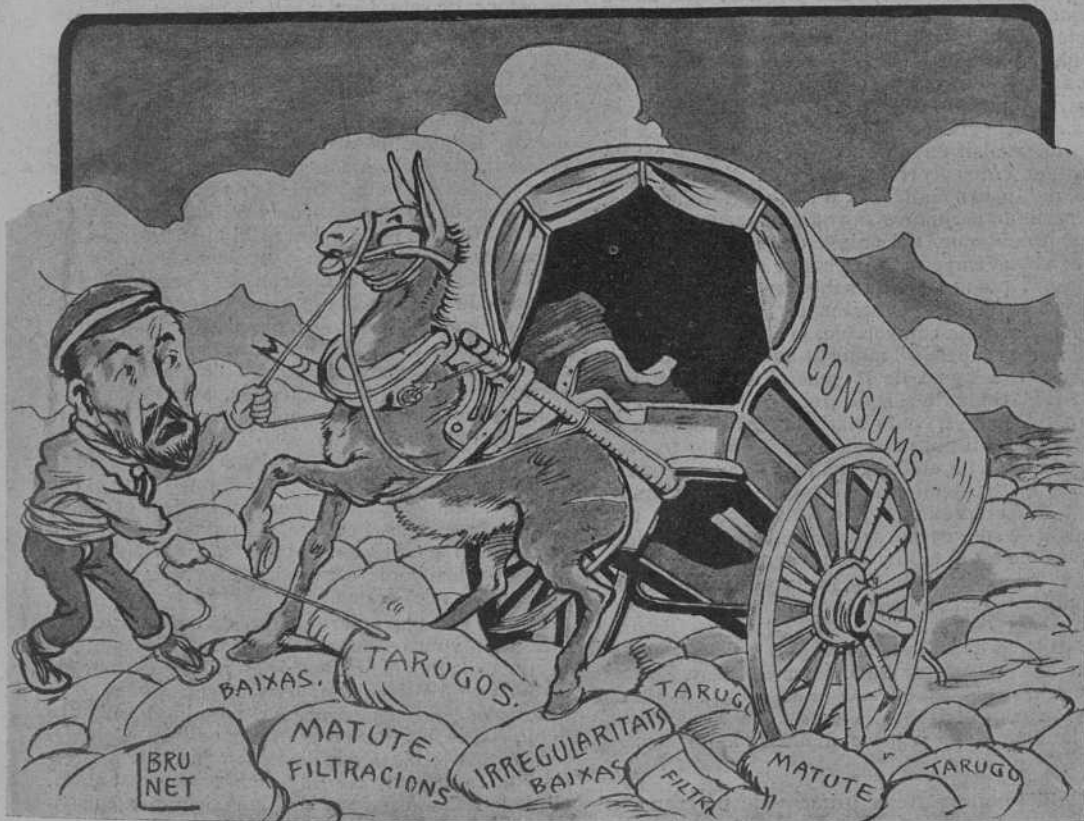
ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

LIBRERIA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Fora de Barcelona, cada trimestre Espanya, 3 pessetas
Cuba, Puerto Rico y Extranger, 5

EMPRESA DIFÍCIL

—A veure si á copia de paciencia y energia 'l podré treure d' aquest pedregar.

CRÓNICA

Al últim ha surtit un drama catalá, un verda-der drama dels que són gloria de una literatura. Degut al Ignasi Iglesias, porta per títol *Els Vells*, y es de lo més nou y de lo més jove que havém vist may sobre l'escena... Nou perque no es usual fer teatro tot vida y veritat fins al extrém de que al contemplar l'obra, l'espectador menos sensible senti las punyidas de l'emoció, identificantse ab el drama fins á perdre l'esment del artifici. Jove perque es sá, y fort, y te ánima, sanch, nervis, ossos y una admirable musculatura.

¿Val á fer frases? *Els Vells* de l'Ignasi Iglesias no envellirán may més. De la fábrika els han pogut treure per vells: donchs per ésser vells, viurán gloriosament en l'escena catalana: al meu lleal entendre serán com una fita clavada en ella, pera marcar una nova evolució progressiva, y las fitas de aquesta mena son sempre gloriosas.

Tinguis, donchs, per dítxós el Sr. Iglesias, de haver donat un pas tan decisiu en sa carrera, y de que ningú, absolutament ningú, li pugui disputar el mérit que ha contret. Aixís com á n' en Verdager el coneix tothom per l'autor de *L'Atlántida*, al Iglesias, en lo successiu, tothom el coneixerá per l'autor de *Els Vells*.

L'èxit que acaba de obtenir franch y brillant, pero no tan gros com el que está reservat á la seva obra, á mida que vaja difundintse y essent coneguda aquí y fora de aquí—perque no dupin que arribará lluny;—aquest èxit y l'que anirà venint els tinch jo per un premi merescut al talent y á la constancia de un escriptor jove, estudiós, serio y sincer, que no ha trafiquejat may ab l'art dramátich, ni buscat el temptador aplauso de la multitud fentli concessions renyidas ab la seva especial manera de sentir.

Nosaltres que venim seguintlo pas á pas en sas tentativas, podém emetre aquest judici. Totas sas obras anteriors el justifican plenament. Algunas vegades ha vacilat: en altrás ocasions s'ha deixat influhir per certas corrents exóticas: ni l'teatro de ideas, ni l'teatro simbolista li han sigut indiferents, y ab perill de perjudicar sas qualitats natives de observador penetrant del ánima del nostre poble, algun cop s'ha empenyat en plantar aqueixas llevors forasteras, que no troban sahó favorable pera germinar en el terrer de Catalunya. Pero aixó mateix que podia ser una equivocació, era una equivocació que l'honorava, desde l'moment que ho feya pel seu gust, y contra l'gust de la generalitat del públich.

Per fi ha tingut la sort de trobar un assumpto tot nostre, tot de casa, conformat á la nostra manera de veure y de sentir, al nostre caràcter, á la nostra idiosincracia, y ab tot aixó de una psicología tan humana y de una trascendencia social tan fonda y transparent al mateix temps, que sense perdre ni una partícula de son ayre castissament catalá, se farà entendre de tot el mon y per tot arreu excitará l'interés y despertarà l'emoció, sigan els que 's vulgan els públichs davant dels quals *Els Vells* se representin.

La troballa de aquests assumptos típichs y al mateix temps de caràcter universal es una sort. No més que una troballa de aquestas basta pera la gloria de un autor, com el treure la grossa de Nadal basta pera la dítxa de un jugador mimat de la fortuna.

El bitllet pera treure la primera de un gran èxit catalá estava com qui diu abandonat al mitj del

carrer. ¿Quí es que no s'havía fixat alguna volta en las tristesas del hivern de la vida? ¿Quí es que no s'havía dolgut de las desventuras del obrer, esclau del salari que tot just li permet viure, quan la càrrega dels anys li comensa á pesar, y 's veu despatxat del treball, com un sér inútil, y ja ni al pobre salari pot aspirar per' adquirir el mos de pá de sos últims días?

Els sociólechs, els moralistas, els filántrops s'han ocupat del assumpto tractantlo com un dels molts aspectes que ofereix el complicat problema social; pero pel literat y sobre tot pel dramaturg, l'assump- to aquest era completament verge. A l'Iglesias li estava reservat veure'l, acullirlo y assimilarse'l, pera ferne lo que n'há fet, un'obra mestra, en tota l'extensió de la paraula.

Perque no bastava la fortuna de la troballa; era precis ademés realzarla ab l'acció del talent y ab tots els encisos de un art fill legítim y directe de la vida, de un art tot veritat y naturalesa, que té per forsa soberana la convicció y per agents dócils de la voluntat la ment y l'cor.

Per aixó *Els Vells* resulta un'obra tan admirable y tan conmovedora; en ella la ficció desapareix pera deixar tot el lloch á la realitat viscuda y fonament sentida.

L'argument es senzillíssim: en vuit ratllas podria explicarse. Pero dintre de aquesta senzillés ¡quín drama més corprenedor! ¡quina successió d'escenas més atractivas! ¡quín bellugeig de personatjes més reals, tots ab la seva ánima y ab el seu temperament y ab la seva vida! ¡quins contrastos més felissos, nascuts tots ells de l'acció mateixa! ¡quina compensació més complerta del artifici escénich per la veritat interna y externa! Y sobre tot ¡quín ambient més apropiat, més vital, més característich, més plé de color y de sentiment y més impregnat del esperit dels nostres honorats treballadors!...

Desde que s'alsa l'teló, no hi ha espectador que no 's connaturalisi ab aquest ambient, al escoltar la conversa de las dos velletas, de peus sobre l'braser, y la compenetració del públich va en augment en el decurs de l'obra, d'escena en escena, d'epissodi en epissodi, tots ells enlassats maravellosament, com brancas, branquillons y fullatje de un sol arbre, notable per son ben proporcionat conjunt.

En *Els Vells* no hi sobra ni hi falta res. Els que parlan de repeticions enutjosas, sense las quals certas escenas quedarian alleugeridas, pagan tribut á ressabis de acomodaments calculats que l'art verista desdenya. Els que troban que l'Agustinet, el nuvi de l'Engracieta, davant de la desgracia que afligeix á la familia de la seva xicota, no deuría de cap manera aplassar son projectat enllás, essent com es un bon minyó, no paran esment—sens dupte per deficiencias del actor encarregat de aquest paper—en que l'jove més que un apassionat es un caboriós y un reflexiu, estant plenament armonisats ab el seu caràcter sos rezels, sos duptes y sas miras extremadament previsoras. Per aixó, al final de l'obra, quan l'emoció l'guanya escobrunt sas cavilacions, s'acaba de arrodonir convertintse en un dels tipos més humans del drama.

Pero si aquests reparos siguessin defectes ¿no estarian mil voltas compensats per las bellesas infinitas qu' esmaltan la producció entera? Els dos obrers, en Joan y en Valeri, l' un actiu, mal resignat ab sa desgracia, sentintse encare fort pera lluytar; l' altre débil, passiu, obedient com d'esma á l'impulsió del seu company; las sevas donas tan justas d'expressió y de sentiment; els nuvis, ab el contrast etern, ell de la reflexió seriosa, ella de l'alegría expansiva que no medita; aquella reunió de companys de des-

gracia en que apareixen felisment confosas y barrejadas totas las notas del egoisme humá y de la tristesa aplanadora; y aquella lluyta desesperada, sense rumbo, sense finalitat, com la de la bestia que dona caparradas en els barrots de la gabia, finida ab la súplica anguniosa:—Agustinet, cása't ab la meva filla!—y ab aquella mort repentina tan bon punt ho ha conseguit—la mort de l' etzevara que s' asseca quan surten els nous tanyes...—jah! tot aixó y molt més que 'm callo, perque no es possible consignar dintre de las proporcions de un sol article, tot lo que hi ha en el drama de l' Iglesias, es corprendor, hermosíssim, de una poesia sugestiva, que remou las fibras de l' ánima y fa venir las llágrimas als ulls.

L' autor de *Els Vells* posa ademés en boca de sos personatjes un llenguatge admirable per sa senzillés y son relleu, y fa us de una discreció absoluta.

Aquells obrers no predican may contra 'ls autors de las sevas desventuras, degudas á tot un ordre social; pero en cambi l' exemple de las sevas penas injustas, ressona en el fondo de la consciencia ab accents vibrants de pietat y de compassió.

Perque aixó es el drama *Els Vells*: una gran obra literaria y una gran obra de misericordia.

P. DEL O.

BARCELONERÍAS

L' IGNASI IGLESIAS

Ara que tenim ja casi arreglat lo dels tranvías, ¿vol fer el favor, senyor arcalde primer, de dedicar un moment la seva atenció al interessant assumpto de la llimpiesa de la ciutat?

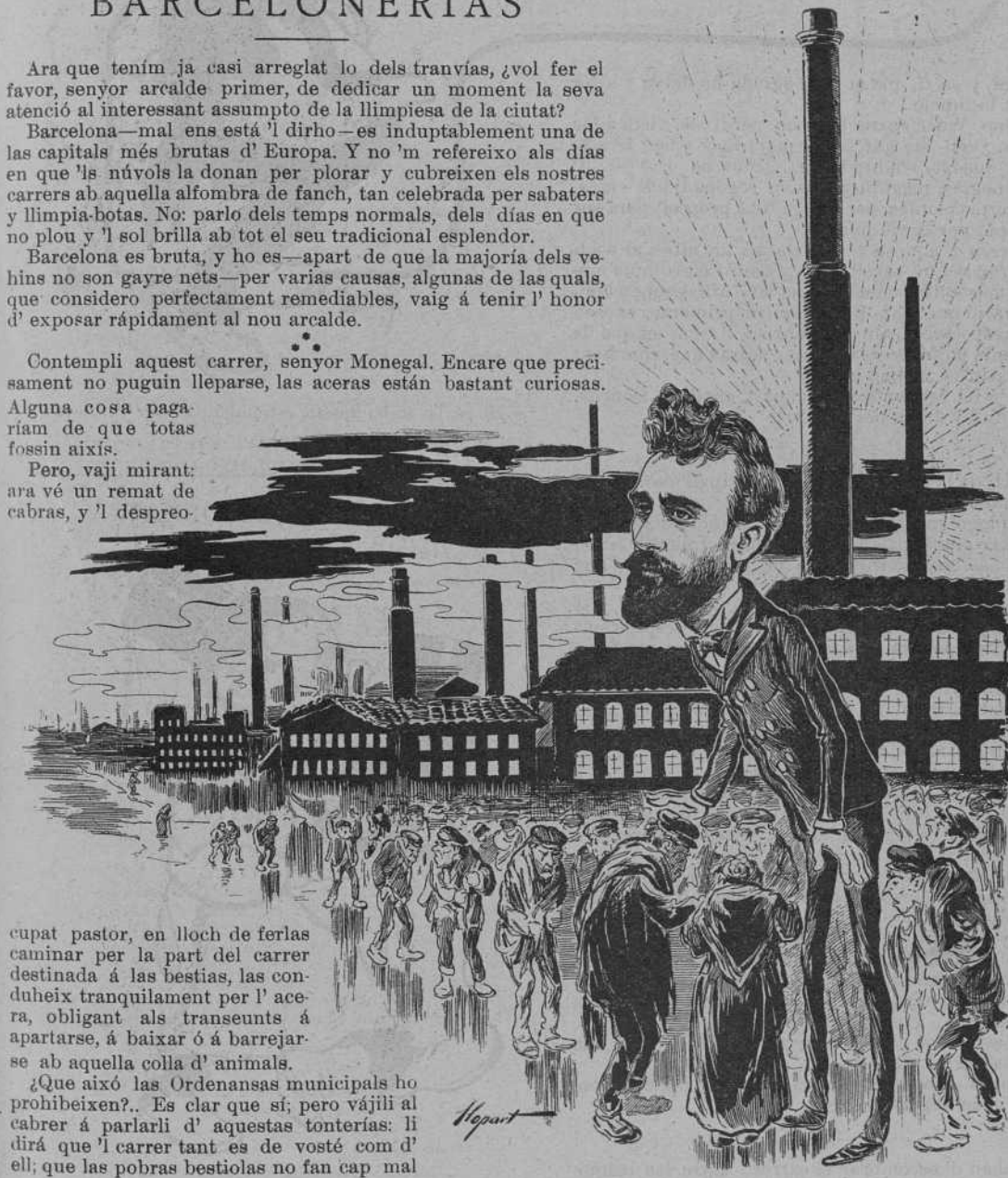
Barcelona—mal ens está 'l dirho—es inductablement una de las capitals més brutas d' Europa. Y no 'm refereixo als dias en que 'ls núvols la donan per plorar y cubreixen els nostres carrers ab aquella alfombra de fanch, tan celebrada per sabaters y llimpia-botas. No: parlo dels temps normals, dels días en que no plou y 'l sol brilla ab tot el seu tradicional esplendor.

Barcelona es bruta, y ho es—apart de que la majoria dels vehins no son gayre nets—per varias causas, algunas de las quals, que considero perfectament remediabls, vaig á tenir l' honor d' exposar ràpidament al nou arcalde.

Contempli aquest carrer, senyor Monegal. Encare que precisament no puguin lleparse, las aceras están bastant curiosas.

Alguna cosa pagariam de que totas fossin aixís.

Pero, vaji mirant: ara vé un remat de cabras, y 'l despreo-

cupat pastor, en lloch de ferlas caminar per la part del carrer destinada á las bestias, las condeuix tranquilament per l' acera, obligant als transeunts á apartarse, á baixar ó á barrejar-se ab aquella colla d' animals.

¿Que aixó las Ordenansas municipals ho prohibeixen?. Es clar que sí; pero vájili al cabrer á parlarli d' aquestas tonterías: li dirá que 'l carrer tant es de vosté com d' ell; que las pobras bestiolas no fan cap mal

—¡Deixeu que 'ls vells vinguin á mí!

BUSCANT CARETA

á ningú, y en fí, que si no li agrada ho deixa y s' ha acabat la funció.

Bueno. Vosté entre tant no perdi de vista á las cabras. ¿Veu ara qué fan la majoria d' ellas? L' acera ha quedat sembrada de... ¿cóm ho diré jo?... d' *lilas* negras; magnífich abono, segons tinch entés, pera certas plantas, pero no gayre á propòsit pera ser escampat per la via pública.

Darrera d' aquest reïnat ne vé un altre; al poch rato 'n passa un parell més, y tenint en compte que oliva més oliva menos, todas las cabras repeteixen l' operació que han practicat las primeras, excuso dirli, respectable senyor Monegal, l' estat en que 'ls innocents animals deixan unas aceras que, com hem vist, casi casi podían anar.

¿Se 'n ha ben enterat d' aquest capítul? Donchs, girém full y aném per un altre.

—No sé; las trobo massa estrambóticas per la meua cara; 'm sembla que faria riure.

Lloch de la escena: un dels principals carrers del Ensanxe.

Ha plogut una mica, y un parell d' individus de las brigadas municipals s' entretenen en treure 'l fanch de las passeras, formant ab ell grossas pilas, que *quedan* depositadas á un costat del carrer.

Observi, senyor arcalde, que dich que *quedan*, y si té l' amabilitat d' enterarse de lo que després succeix compendrà que no d' altra manera puch expressarme.

Sembla natural que aquellas pilas de fanch tou y pestilent haurían de ser retiradas com més aviat millor, tant per rahóns d' higiene, com per motius de mutua conveniencia, com diuhen els cartellets que hi ha enganxats als tranvías...

Donchs no es aixís. Allí han deixat el fanch els homes de las brigadas, y allí 's queda días y días, y senmanas y devegadas mesos, sense que ningú 's recordi d' ell.

¿Qué succeix, á conseqüencia d' aquest abandono? Lo que forsosament ha de succehir. Que 'l llot poch á poch va assècantse; ja sech, se converteix en pols, y 'l vent l' escampa, 'ls carruatges secundan l' obra del vent, y á lo millor torna á ploure y la pols pren altra vegada la forma de fanch, y vinga porqueria, y embolica que fa fort y rodi la bola, que la Pubilla paga.

¿Li sembla si aixó diu gayre en favor de la cultura de Barcelona?

Donchs, *an hay más*, don Joseph. Tingui la bondat d' anar seguint.

Acaban d' escombrar el carrer. Entre las máquinas y las escombras de bruch dels pobres veteranos

UN MODISME REFORMAT'

—Som al ball, y hem... de suar.

que á n' aquesta feyna 's dedican, ha quedat que Deu n' hi dó.

¿Durarà gayre aquesta llimpiesa relativament encantadora?

Deu minuts, quinze, vint... Miri, ja hi som; ja está acabada.

¿Cóm? ¿Per qué está acabada?

Véjiho vosté mateix.

Procedent qui sab d' ahont, passa un carro d' escombraries brutalmente carregat, ple á curull; tan ple, que 'l *gén ro*, sacsejat per las sotragadas del vehícul, vessa per dalt de la barana, escampantse pel carrer y deixant per tot el camí un rastre asquerós de fullas de col, encenalls consumits, ollas trençadas y tota mena de inmundícias.

¿Qué n' ha tret la ciutat de fer escombrar aquella via pública? ¿De qué li han servit els quartos gastats en máquinas, escombras y jornals, si apenas netejat el carrer vé un carro que 's cuyda de tornar-lo á embrotar?

Respongui ab tota franquesa.

Tal vegada per algú, senyor Monegal, tot aixó serán meticulositats ó insignificancias; pero vosté segurament no pensará aixís, y compondrá que 's abusos que de detallar acabo y altres que no cito per no ferme pesat requereixen enérgica esmena y no ha de ser, al meu entendre, obra de románs el coneguirho.

Ja que ha comensat á estudiar las Ordenansas municipals, segueixi fullejantlas, y ja veurá qué n' hi trobará de disposicions que, ben aplicadas, poden ser de gran profit per la ciutat.

Pero lo que avans que tot ha de fer, es procurar que 's guardias municipals las sápigán.

Si ells, que son els encarregats de ferlas cumplir, las ignoran completament, ¿cóm vol vosté que 's infelissos puguin obligar al públich á observarlas?

No hi haurá bons deixebles fins que hi hagi bons mestres.

Y aquí 's mestres han de ser els guardias.

Dirigits per vosté, en calitat d' inspector general.

A. MARCH

GEÓRGICA

L' aurora ha despertat; he vist las vinyas ab la joya del fruyt; ab las ofrenas bellas, gentils, d' esposa enamorada, brindant alegrement el goig al home.

Al aixecarse el sol, el benefici vivificant pródigament las cosas, ab susaus estremiments el fruyt magnífich ha recullit la llum en el sagrari dels propis grans... ¡Oh l' oració profana! ¡Oh el fruyt ardent, promesa de sanch nova!

Arriban triomfalment ab nimbes rojos las bremas generosas, els bells d'fas en que s' obran els cors á l' abundancia; senzillas y gentils las vremadoras vindrán á cullir el fruyt que joyós penja sota els dosers exhuberants de pámpols y gaudirán de cor, vermells els llabis y ab clarors en son rostre, d' alegría...

Y en el bullir del most veurém el símbol de voluntat hermosament feconda; un' oració fervent de l' energia, un ideal de vida renovada!

A. R. T.

NOTAS CÓMICAS

—¿També vols el monopoli?

—Veig que á tú t' ha amut tan bé...

—¡Pobret árbol! ¡De qué modo te han carregado els neulers!...

—Mestressa, jo no renego; hi dit: Me caso ab l' Andreu.

LA CORRENT

¡AQUÍ, VALENTI!

—¿Cóm diheu?— fá en Joan Bonhome, obrint desmesuradament els ulls.

—Res: que diu qu' es una cosa que no s' havia vist may... ¡Un minyó que ara fá quatre días rodava per la Barceloneta vestit com nosaltres perdonám, sortir als principals teatros de Barcelona y atiparse de guanyar milers de duros!...

—¿Milers?

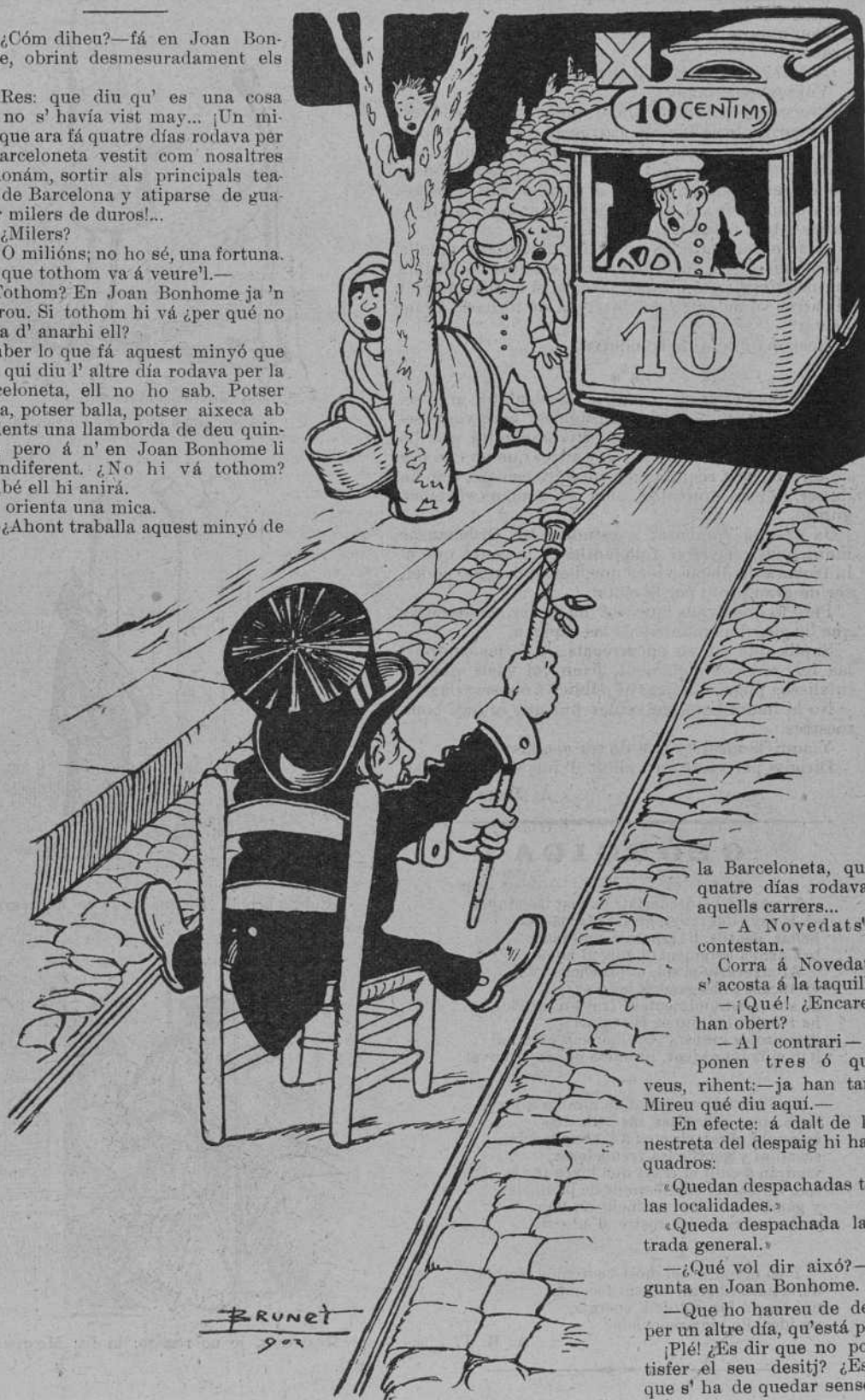
—O milións; no ho sé, una fortuna. Diu que tothom va á veure'l.—

—¿Tothom? En Joan Bonhome ja 'n té prou. Si tothom hi vá ¿per qué no hi ha d' anarhi ell?

Saber lo que fá aquest minyó que com qui diu l' altre dia rodava per la Barceloneta, ell no ho sab. Potser canta, potser balla, potser aixeca ab las dents una llamborda de deu quintars; pero á n' en Joan Bonhome li es indiferent. ¿No hi vá tothom? També ell hi anirá.

S' orienta una mica.

—¿Ahont treballa aquest minyó de

la Barceloneta, que fá quatre días rodava per aquells carrers...

—A Novedats',— li contestan.

Corra á Novedats, y s' acosta á la taquilla.

—¡Qué! ¿Encare no han obert?

—Al contrari— responen tres ó quatre veus, rihent:—ja han tancat. Mireu qué diu aquí.—

En efecte: á dalt de la finestreta del despaig hi ha dos quadros:

«Quedan despachadas todas las localidades.»

«Queda despachada la entrada general.»

—¿Qué vol dir aixó?— pregunta en Joan Bonhome.

—Que ho haureu de deixar per un altre dia, qu'está plé.—

¡Plé! ¿Es dir que no pot satisfer el seu desitj? ¿Es dir que s' ha de quedar sense po-

—Mentres jo empunyí la vara no trepitjaré la llei.

perque en el ram de tranvías jo soch el rey.

der admirar á aquest artista extraordinari que ara fá quatre dias rodava per la Barceloneta y avuy tothom parla d' ell y guanya cada nit milers ó milions de duros?...

—¿Cóm ho haig de fer, donchs, pera veure'l?

—Lleveuvos més dematí.—

En Joan Bonhome aprofita 'l consell. L' endemá, dugas horas avans de comensar la funció ja es á la porta del teatro.

El despaig está tancat.

—¿Per qué no obran?

—Perque desde las deu del dematí ja no hi ha localitats ni entradas.—

¡Alló ja passa de la mida!... ¿Dos dias anant al teatro y haverse de quedar al carrer?...

—Lo qu' es jo quan obrin las portas, costi lo que costi 'm fico á dintre.

Un polissón allí estacionat pera mantenir l' ordre, se 'l mira de cap á peus.

—Usted lo que hará será callar y guillárselas.

—¡Jo vull entrar!

—¡Pues no entrará!

—¡Ay bona nina!

—Home, si tanto empeño tiene V. en perder la noche, ¿por qué no vá V. allá?—

Seguint la direcció del dit del polissón, en Joan Bonhome 's gira.

—¿Allá? ¿Qué hi ha allá?

—El Tivoli, el Circo Ecuestre.

—¡Té rahó! ..

Quan á quarts d' una sortia del Tivoli, en Joan Bonhome somreya y anava dihentse en veu baixa:

—¡Quins quatre elefants més ben ensenyats! ¡Y quina paciencia de donal... Francament: si arribo á anar al altre teatro, no crech que hagués passat la nit tan divertida.

MATÍAS BONAFÉ

CONTRAST

¡Que suau es l' Amor!

¡Que groller el vici! ..

L' un es joya d' or,

l' altre es d' artífici;

L' un sols riu, sentint,

l' altre riu per riure;

aquest viu morint,

l' altre 's mor per viure!

L' un té 'l fons mes dols

que la mel-melada,

l' altre es femta y pòls

de fora ensucrada;

L' un quan no diu res

es tot un poema;

l' altre quan diu mes

insulta y blasfema;

L' un té pels ayments

nuevas recatadas;

l' altre té bacants

del tot despulladas;

Las Vestals de l' un

son bossins de gloria;

las del altre, un munt

de podrida escoria...

Cucas de femers

aquestas; aquellas,

de florits vergers

papellonas bellas;

Tresors virginals

sols uns ulls las veuhen:

las otras, sensuales

ab tothom s' ajeuhen...

Aquellas ab goig

pel ayment suspiran;

las otras, de boig

sa butxaca estiran;

L' Amor per diner

son sugrari no obra;

el vici usurer

per tot sempre cobra;

Ell pren lo que pot

quan veu sa impudicia;

l' altre ho dona tot

quan pur acaricia;

Jardins de clavells

pel Amor floreixen;

son llot els burdells

al vici ofereixen;

L' un son niu menut

fa ab brins de poesia;

l' altre sempre put

á lepra y orgia;

Boy sent l' un fecond,

s' ostenta ab modestia;

l' altre es xorch, del mon

la bestia mes bestia;

Sols carn exhibeix

quan aquest s' hi empenya;

¡L' altre 'l cos cubreix

y l' ánima ensenya!

E. JUST Y PASTOR

LLIBRES

TOXICOLOGIA POPULAR.—*Lecturas de Extensión universitaria* por el Dr. D. IGNACIO VALENTÍ VIVÓ, *Cate-drático de Medicina de la Universidad de Barcelona.*—El Doctor Valentí Vivó es no solzament un sabi, es además un filántrop; un amich del home, disposat sempre á donarli desinteressadament els valiosos consells del seu saber y de la seva experiencia. En aquest sentit no té res d' extrany que haja sigut á Barcelona un dels primers en prestar el concurs de la seva activitat científica al progrés encarnat en la idea de la *Extensión universitaria*. Convé que 'ls coneixements, fins fa poch patrimoni exclusiu de las classes privilegiadas, se vajan difundint fins arribar á las capas socials mes humils y desatesas. Tots hi hem de guanyar en que l' Universitat descendeixi de la cátedra oficial fins á posarse en contacte ab el poble. Al descendir pera tan generosos y profitosos fins se diria que s' eleva.

Una de las primeras campanyas del Doctor Valentí va tenir per objecte fer conèixer en una forma popular, tots els principis y las aplicacions prácticas de la ciencia toxicológica, ó sigui lo referent als venenos. L' home viu continuament exposat á envenenarse. S' envenena en l' ambient viciat que 'l rodeja, ab las sustancias alimenticias que absorbeix, ab alguna de las industrias que ha d' exercir. Indicar com s' efectua l' intoxicació, els efectes terribles que aquesta produheix y 'ls desastrosos resultats que ocasiona es la materia vastissima que 'l Doctor Valentí va tractar en una serie de conferencias, las quals acaba de reunir en un libre notabilíssim en tots conceptes.

De aquesta manera aixampla 'l cercle dels seus oyents. Lo que un número reduhit van escoltar, podrá llegirho tothom, y á fe que tothom ho llegirá ab interés y ab verdadera delectació, puig el Doctor Valentí, no sols domina la materia, sino que además sab exposarla, en una forma senzilla, clara, que dona relleu als numerosos fets que cita, als poderosos arguments que adubeix, á las persuasivas rahóns que alega, sense retrocedir may davant de cap interés bastant ó ilegítim. Per ell lo principal es la salut del home, víctima avuy de un gran número de iniquitats socials engendradas per l' egoisme.

La *Toxicología popular* es además de un gran libre una bona obra. Las corporacions populars deurían afillarla procurant que figurés en totas las sevas escolas públicas y en tots els centres, casinos y demás punts de reunió. De la seva lectura se 'n pot traure un gran profit y se 'n trau evidentment un consol no menos gran. Aixís es com las sanas llevors de la Extensión universitaria germinarían en el terrer popular, fins á donar una profitosa y rica cullita de bé social.

Teatro Catalá.—ELS VELL.S.—Drama de IGNASI IGLESIAS

Tipos presos del natural pera la caracterisació dels actors que representan la obra.

Fotografias d' ENRICH PUIGFERRAT, pera fer las quals s' han prestat a servir de model alguns simpáticos obrers de la nostra terra.

ALTRES LLIBRES REBUTS:

El Alcoholismo, por Constancio Bernaldo de Quirós.—Opúscul monogràfic de un dels vicis que produheix mes estragos en la humanitat. La seva lectura se fa per tots conceptes recomenabla.

El prestidigitador.—Monòlech de Santiago Rus-singol, estrenat á Romea la nit del 12 de janer últim per D. Enrich Borrás.—L' edició va adornada ab una preciosa cuberta dibuixada pel mateix autor.

L' agencia de 'n Pep Currillo.—Sainete en un acte y en prosa original de D. R. Ramón y Vidales, estrenat á Romea 'l dfa 28 de desembre del any passat.

La dama de las Comedias, inocentada parodia en un acto y en prosa por A. C. y T. (Abelardo Coma Travaglia), estrenada en el Teatro Principal de Gracia el 29 de diciembre de 1902

NOTA: Advertim als constants llegidors d' aquesta secció de *Llibres* que, ab el títol de *Resumen Bibliográfico*, la «Llibreria Espanyola» de Antoni López, editor, Rambla del Mitj, 20, publica mensualment un butlletí revista de totes las obras que aquí y á fora d' aquí se donan á la llum durant el mes. Acaba de sortir el primer número, corresponent al Janer, que 's reparteix y s' en via de franch á tot arreu.

RATA SABIA

PRINCIPAL

El drama *Resurrección* no es una traducció del que 's representa á París, sino un arreglo fet directament de la famosa novela de 'n Tolstoi pels Srs. Jover y Ayuso.

Considerém empresa de difícil per no dir de impossible realisació el condensar en una producció dramática de curta durada l' obra del célebre novelista que tant se distingeix per son fondo estudi psicológich. Salvant la existencia real de aquesta dificultat, el treball dels arregladors es molt recomenabla, havent sabut fer de *Resurrección* un drama interessant y d' efecte escénich poderós en molts de sos passatjes.

El públich se sent atret per la lluyta de conciencia dels dos principals personatjes, tan ben acabada en un desenllás conmovedor.

L' obra ha sigut posada ab esmero, estrenantse quatre hermosas decoracions. La Tubau está tota entera ficada dintre de son paper, y 'ls demás actors no planyen els esforços ni la bona voluntat pera lluhirse, lograntho alguna vegada, principalment quan procuran olvidar que fan la comedia, y prescindir de tot amanerament.

L' éxit de *Resurrección* ha resultat altament satisfactori.

ROMEA

En la secció de *Crónica* 'ns ocupém del magnífich drama *Els Vells*. Ens falta únicament dir quatre cosas de la execució, y ab gust consignarém qu' es una de las mes arrodonidas que de algun temps ensá 'ns ha ofert la companyia de Romea

La Munner y la Morera son un portentó de veritat, y la Delhom aplica tot el seu talent, que no es escás, á la felís interpretació del seu paper de noya treballadora. En Borrás, colossal: s' identifica ab el personatge, el viu ab gran intensitat y 'l matisa ab una riquesa de detalls sorprenent. En las darrereras escenas sobre tot, quan brega plé de desesperació y sempre sense resultat, prepara perfectament aquella mort sotpada, que causa una impressió tan extraordinaria. Com en Borrás en *Els Vells* únicament hi treballan las celebritats de la escena. En Soler, admirable, en son paper de treballador aclaparat, passiu. ¡Quina mirada mes corprenedora, quan veu caure mort al seu company! ¿Y qué dirém de 'n Capdevila? Del seu tipo de Xalet ne fa una creació, acabada, sostenintse en la tónica de lo cómich, sense descompondre may l' efecte del conjunt. Ni una desafnació, ni un des-

plante: es la naturalitat personificada. Respecte dels vells de la gran escena del ters acte, els elogis que 'n fessom resultarian per dessota de lo que 's mereixen tots, pero de una manera especial els Srs. Martí, Virgili, Marxuach y Daroki. ¡Molt bé, y per molts anys, puguin fer semblants obras!

El Sr. Doménech es tal vegada l' únich que no va compendre prou el caràcter especial del seu paper. Sempre sembla massa comediant, y nosaltres hauriam preferit veure 'l home, com els seus companys. Procuri assimilarse 'l, avesis á sentirlo, y no dupti que trobará l' embocadura, sense necessitat de fer grans esforços ni de declamar á tall de galán jove.

NOVEDATS

Las funcions del Utor se contan per plens á vessar. ¡Y quina qua 's forma á la taquilla! ¡Y quinas empentas á l' hora de l' entrada! La curiositat del públich no pot arribar més enllá: la veu de 'n Manolo es un element de atracció, com ho es també la seva singular historia, y las dos atraccions, naturalment, se combinan en benefici de l' empresa que fá 'l seu agost en plé mes de febrer.

Respecte al Utor tothom está conforme en que ha progressat extraordinariament: á favor de una major seguretat y desembrás, la veu que ja es per ella sola tan hermosa, li lluheix molt més que al Liceo, y com que la té tan igual y de una emissió tan fácil y expontánea, en certs passatjes ningú diria qu' es un aficionat que s' ha après de oído *L' Africana*, sino un artista de gran porvenir.

Molt l' ajuda la Giudice, qu' es una Selika admirable, fogosa, inspirada y comunicativa: comunicativa sobre tot. Si una dona com la Giudice m' agafés la mà com ella l' agafa á n' en Manolo, fins me sembla que jo mateix—y aixó que may me n' he vistas de més frescas—cantaria *l' Vasco de Gama*, com el canta ell.

Els demás intérpretes molt ajustats, de manera que 'l conjunt deixa plenament satisfet al públich.

**

En l' interpretació de *I Puritani* vá debutar el barítono Polimini, que té una veu potent, sobre tot en el registre mitj.

En quant á n' en Tedeschi no 'ns vá acabar de fer el pes.

Qui vá lluhirse de veras fou la Huguet... l' única puritana de la gargamella, de la veu fresca, flexible y afi-

¡FINS ELS PEIXOS DE LA MAR VELLA!

—¡Explicans'ho, per favor!
¿Cóm va cantá ahir l' Utor?

nadíssima, entre 'ls que varen pendre part en la representació.

L' *Orfeo catalá* repetí ab gran éxit el concert que havia donat días enrera en el mateix teatro. Totas las pessas, lo mateix las vellas que las sis novas ab que acaba d' enriquir son escullit repertori, li valgueren entussiasias aplausos.

Ja vé de lluny aixó de que 'l coro de 'n Millet cobri 'l seu artístich treball á ovació per pessa.

Y ara, per acabar, una noticia afalagadora.

En la próxima Quaresma tornarem á tenir á n' en Zacconi. Ja s' ha obert l' abono á 25 funcions, anunciante la representació de algunas obras novas, completament desconegudas á Barcelona.

Obras novas de trinca y en Zacconi per intérprete?... *Ayúdenme Vdes. á sentir*, que jo tot sol potser ne faria massa!

N. N. N.

Las gracias del NIÑO PRECOZ

Va ser bona la ocurrencia del *joven Cambó*, el carlí, de doná una conferencia l' altre día á Sant Martí. Tot dirigintse al casino dels paletas y fusters — ¡T' han enganyat com á un xinol! — li cridavan pels carrers. Merlot del regionalisme ell buscava una ovació predicant el *socialisme*... y preparant la elecció.

— ¡Ay Senyó!
— ¡Ay Senyó!
— ¡Quinas cosas té 'n Cambó!

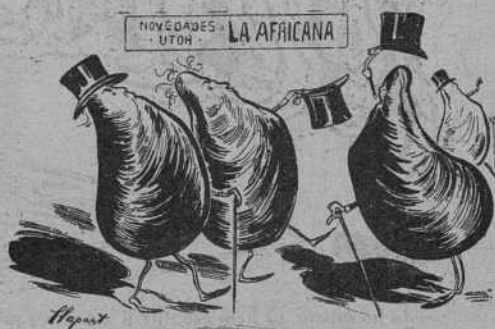
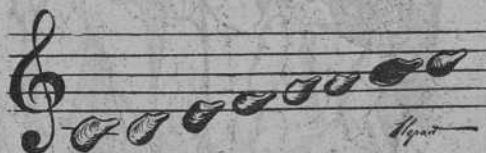
Pels fusters y pels paletas va ser ben ovacionat, que van fugir de puntetas!

y el varen deixar clavat.

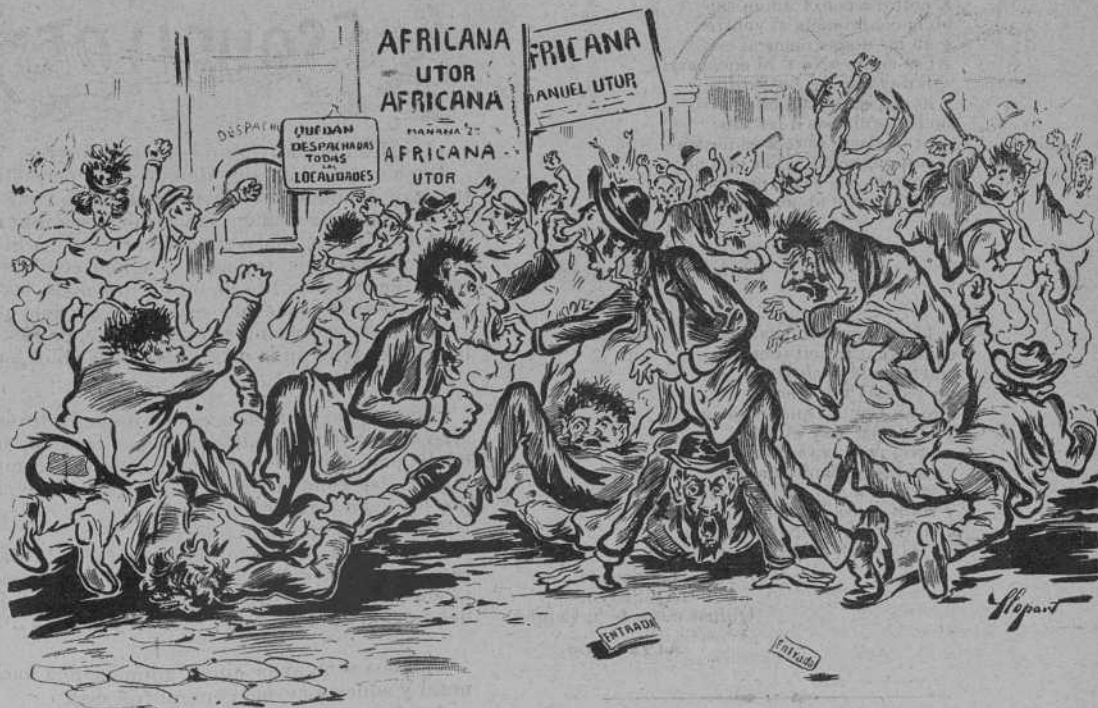
La seva paraula hermosa no vá poderse sentir; ¡ja s' van perdre bona cosa els obrers de San Martí! Jo no sé quí l' aconcella al simpátich regidó, que sempre ensenya l' orella y el trabuch que dá al sarró...

— ¡Ay Senyó!
— ¡Ay Senyó!
— ¡Quinas cosas té 'n Cambó!

L' UTOR Á NOVEDATS

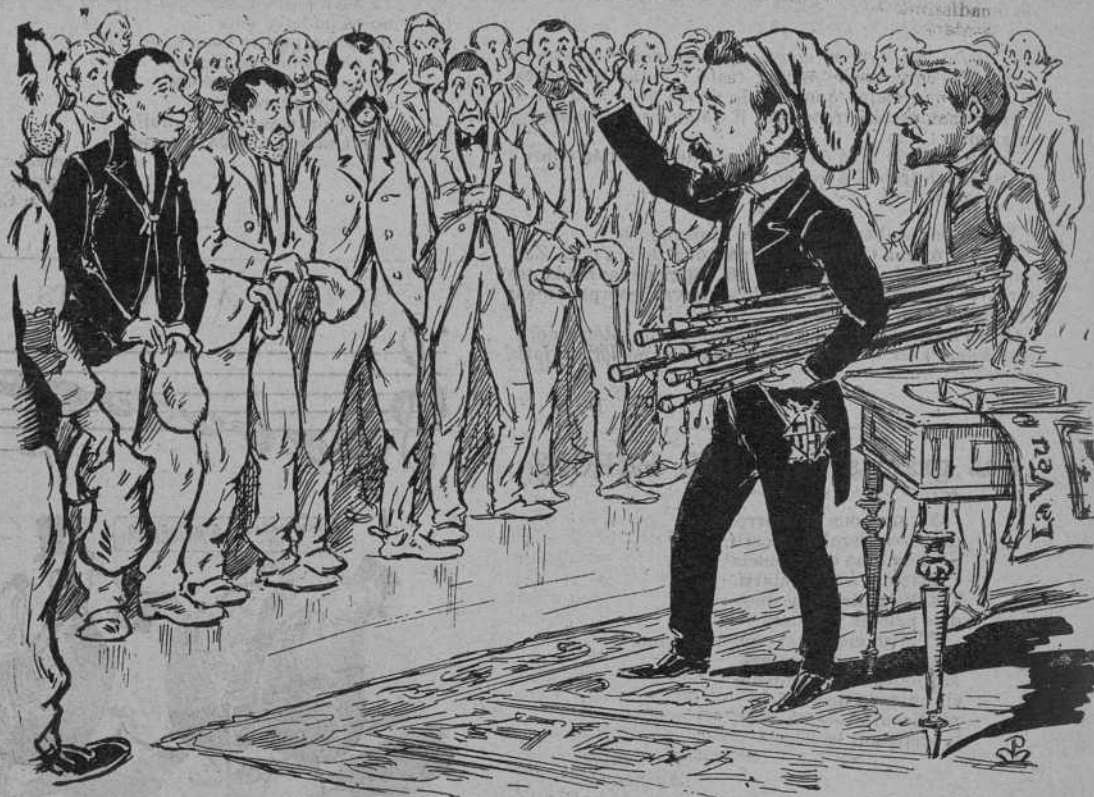

— «No cantes más l' *Africana*»
— ¡Dónan's prompte 'l *Trovador*!

Disputantse las últimas entradas.

INSTRUHINT ALS ARCALDES DE BARRI

—Ja ho sabeu: us hem escullit á vo-altres perque sou *gent de bé* y *companys de causa*. Vol dir que 'l día de las eleccions, mentres sigui donar el triunfo als nostres, no heu de reparar en trampa més o menos.

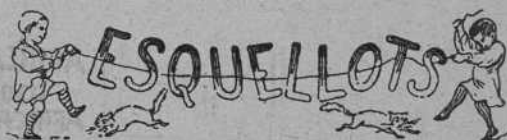
• L' orador, sortint del Centre, s' entorná com tothom sab ab la conferencia al ventre y ab las dugas mans al cap. Al sé aquí:—No t' hi encaparris, —li deya un de *La Perdiu* — y lo qu' es per aquells barris no hi tornis pas á fer niu. —Si la classe obrera es nostra — li respongué ell — ¿per qué no? — ¡Y qu' es ben séva, per mostra n' hi ha prou ab aquest botó!

—¡Ay Senyó!
¡Ay Senyó!
¡Quínas cosas té en Cambó!

L' endemá un dels nostres diaris comentant aquell succés tractava de *perdularis* als paletas y fusters. Pro en Cambó que té paciència y no acaba may el fil, un cop pahí la conferencia va quedarse tant tranquil. Y es que 'l noy né té de bonas, y res li causa emoció: á ell deixeu'l enpaytar donas... qu' es pera lo únich qu' es bó.

—¡Ay Senyó!
¡Ay Senyó!
¡Quínas cosas té 'n Cambó!

ALTER EGO

L' inglés del tranvia no 's para en barras. Dona ordres l' arcalde de que no 's permeti apilotar carn humana en els carruatges, en conformitat ab lo que prescriuhen las ordenansas municipals; donchs l' inglés, sense encomenarse á Deu ni al diable, suprimeix els trajectes de cinch céntims que 's feyan en algunas líneas, en perjudici de las personas de posició modesta y especialment dels obrers.

Aixís es com els inglesos fan la guerra: fent pagar la festa al débil quan están ressentits ab el fort.

Creyém que 'l Sr. Monegal, si no pot intervenir en aixó de la supressió dels trajectes baratos, trobará medis pera fer observar ab tot rigor á la companyia inglesa las condicions de la concessió, que no sempre las té en compte.

A la guerra com á la guerra Algú podrá creure qu' es molt forta la barra de ferro que hi ha sobre 'ls eléctrichs; pero es més forta encare, quan se sab manejar degudament, la vara del arcalde de Barcelona.

Van dos senmanas que s' anuncia una *huelga* general y aquesta *huelga* general fracassa. Ara fa un any just va havern'hi una... «Y una y no

más» com diu que deya Sant Tomás. Y «nunca segundas partes fueron buenas» segons Cervantes.

Després de tot, més val aixís. Las febres postran y produbeixen una gran debilitat. Y algún cop una febrada de vuit dies imjosa un régimen de dieta de garantías constitucionals que 's prolonga per espai de un any.

Una de las notas características de aquests últims días va donar-la *La Verdu* al afirmar que 'ls amos de botiga de determinats carrers pensaven demanar á las autoritats permís per' armarse, en vista de ciertas amenazas proferidas en un meeting.

En aquesta notícia no hi veym nosaltres més que l'afany premeditat de inflar ciertas alarmas, al sol objecte de aprofitarlas al seu temps. Moltes vegades las alarmas reals ó fingidas se bescambian en vots.

SORTINT DEL LICEO

—¡Vaja! 'S pot dir qu' hem sigut els héroes de la festa.

Nosaltres creyém que no hi ha motiu pera perdre la serenitat. Las excitacions de un cap calent, que si molt convé ni menos parlará per compte propi, s'estrellarán sempre en la honrada conciencia de la classe obrera barcelonina.

Y certas exageracions melodramáticas, en lloch de posar la pell de gallina, fan riure més que una espatotxada cómica.

Anava 'l diumenje 'l sardanista Sr. Cambó á ensabonar á las classes obreras del Poble Nou, havent montat la barberia en el Centre de obrers fusters y mestres de casas de aquella barriada, ahont se proposava donar una conferencia.

Pero sens dupte á causa de lo molt que 'l conferenciant s' ha fregat aquests días ab els rectors del districte quint, qual vara empunya, anant en busca de arcaldes de barri, feya una olor de sagristia que tapava 'ls esperits.

Y 'ls obrers del Poble Nou avants de que pogués badar boca el varen obsequiar ab una xiulada de primera forsa. El van coneixer. Y van comprendre desseguida que de barras ja n' hi ha prou ab quatre en l' escut de Catalunya.

Consolis el Sr. Cambó considerant que tot bon sardanista, per més que 'n sápig, ve un día que s' entra banca y pert el compás.

Per tranquils els taberners de Barcelona.

L' arcalde va cridarlos fentlos sabedors de qu' estava resolt á aplicar ab tot rigor las ordenansas municipals, en lo referent á garantir la puresa del such de rahim.

Els taberners varen respondre:— Ja veurá, senyor Monegal: mentres no hi barrejem res nociu á la salut no se 'ns pot castigar. Nosaltres al ví no hi posém més que aygua. Y aixó ho fem en benefici de las classes obreras, porque aixís el podém vendre més barato.

El Sr. Monegal es molt católich, segons diihen; pero porque 's bateji 'l ví no hi passa.

En tot cas que se 'l bateji cada hú á casa seva. A la taberna hi entra moro y moro n' ha de sortir.

Molt celebrarém que las malas rasons alegadas pels taberners no prevaleixin, y que 'l Sr. Monegal els fassi entendre que si segeixen batejant, els obligará á pagar els confits.

Candidats regionalistas pel districte de Vilanova Sant Feliu:

D. Joseph Font y Gumá; D. Joseph Roig y Buxeres y D. Joseph Bertrán y Musitu.

Tres candidats, tres Josephs.

Un perdigot de la crosta d' abaix explicava aquesta designació dihent:— Hem triat expressament tres Josephs, porque no quedessin tan desamparadas las tres Marías.

Llegeixo:

«A Madrid s' están ultimant els

preparatiu pera 'l Congrés internacional de Medicina que ha de celebrar-se 'l pròxim mes de abril. Assistiran al Congrés 6,000 metjes.»

No més que sis mil. ¡Quants y quants malalts respirarán, dihent:—¡Que duri, que duri aquest Congrés!

Ja 's coneix que s' han alsat las garantías.

En l' últim concert donat á Novetats per l' *Orfeo Catalá* hi figurava com á última pessa del programa *Els Segadors*.

Y ab tot y que la seva execució, estant anunciada, no podia excusarse, alguns entusiastas, comensaren á cridar:—¡El pet! ¡El pet! ¡El pet!

No sé si aquesta paraula, per ells desconeguda, va cridar l' atenció dels marinos alemanys que ocupavan un paleo de primer pis, y que havian seguit

MÁSCARAS D' ENGUANY

Elector perdigot.

UN CACICH QUE 'L RETIRAN

—Per lo que aquí hi té que fer, tant se val que 'l porti á la torre.

ab gran interés l' audició, aplaudint ab entussiasme las pessos culminants.

Els alemanys solen ser molt estudiosos, y no sería res d' extrany que al arribar á bordo, busquessin en el Diccionari la significació exacta de la paraula *pet*.

Figúrinse en aquest cas, quina sería la seva extranyesa, al trobarse ab la definició següent:

«*Pet*: Ventositat despedida ab ruido.»

Al *Ateneo* ha comensat á donarse una serie de conferencias sobre Zola. Las inauguraré el día 6 el jove escriptor Sr. Valentí Camp, desarrollant el tema *Naturalismo literario* en el qual posá de relleu sos grans coneixements literaris, realsats per un esperit crítich molt perspiciós y independent. Y cada divendres se 'n donará una fins á completar el número de set que son las que s' han fixat, á cárrech successivament dels Srs. Camprodón, Antich, Garriga Massó, Hurtado y Miró, Tintorer y Vendrell.

Es digne d' elogi l' esperit de iniciativa de la juventut intelectual del *Ateneo*, empenyada en demostrar que aquella casa es y ha de ser alguna cosa més que un club regionalista.

A Chicago hi ha un milionari, Mister Rockefeller, que acaba de oferir un premi de 35 milions de franchs, al que descubreixi un remey eficás contra la tuberculosis.

Aquesta suma quantiosa, á penas mermará la colossal fortuna de aquest ricatxo, que segons las últimas estadísticas, s' eleva á 1,500 milions, reportantli una renda anual de 120 milions.

O com si diguessim: 13,700 franchs cada hora, 285 cada minut, y 4'45 á cada tic-tac de rellotje.

Y ab tot, aquest home que sembla que hauría de ser felís—si fos cert que 'ls diners donan la felicitat pateix una gran afecció d' estómach y no pot pendre més que llet per alimentarse.

Si avants de morir logra veure realisat el seu ideal de la curació de la tisis, podrá dir:

—A lo menos m' han servit per alguna cosa útil las meas inmensas riquesas.

Havém tingut ocasió de admirar la nova película que ab el títol de *El Hada del Bosque* ha estrenat el cinematógrafo del cada día més celebrat *Diorama animado*. Completament desconeguda aquí á Espanya, consta de 600 metros y es presentada ab justesa, netedat y sense oscilacions de cap mena.

Els que no hajin saborejat encare *El Castillo Encantado* que també s' está donant ab molt éxit allí mateix, no cal pas que deixin d' anar á veure la nova película dels Srs. Moragas y Alarma. Aixís d' un tiro matarán dos pardals.

Una dita aragonesa.

—El tío Andrés es el hombre más testarudo del mundo. Y per donar una proba de la seva tossuderia, afegia:

—Figúrense Vds. que tiene la friolera de 96 años, y... ni por esas!...

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, 20

Imp. La Campana y La Esquilla,
Olm, número 8

Tinta Ch. Lortilleux y C.^a

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, número 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat número 2

COLECCIÓN DIAMANTE

Tomo 84

¡HUÉRFANA!

NOVELA ORIGINAL

POR

EUGENIO ANTONIO FLORES

Ptas. 0'50

Acaba de publicarse

**HEDDA
GABLER**

POR E. IBSEN

Ptas. 1

NOVEDAD

TERESA

POR

ALEJANDRO DUMAS (hijo)

Ptas. 1

Emilia Pardo Bazán

MISTERIO

EDICIÓN ILUSTRADA

Ptas. 3'50

OBRA NUEVA

LOS NIÑOS

MAL EDUCADOS

Estudio psicológico, anecdótico y práctico

POR

FERNANDO NICOLAY

En rústica, Ptas. 5 — Encuadernado, Ptas. 6

NOVEDAD

LA ALDEA PERDIDA

POR

Armando Palacio Valdés

Ptas. 4

NICOLÁS ESTÉVANEZ

FRAGMENTOS

DE

MIS MEMORIAS

Ptas. 4

SINGLOTS POÉTICHS

Grá y Palla

PAPER PERA MATAR RATOS

per Serafi Pitarra

NOVA EDICIÓ ILUSTRADA

Ptas. 0'50

NOTA.—Tot hom que vulga adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en llibransas del Giro Mútuo ó bé en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitj, 20, Barcelona, la rebra á volta de correu, franca de ports. No responem d'extravios, si no 's remet ademés un ral pera certificat. Als corresponents se 'ls otorgan rebaixas.

ELS VELLS.—DRAMA D' IGNASI IGLESIAS

Estrenat ab extraordinari aplauso á Romea en la nit del 6 del actual.

Acte primer, escena VII.—XALET (Sr. Capdevila:)—Hola, noys, ¿porteu gayre fret?

Acte tercer, escena XXI.—JOAN (Sr. Borrás:)—¡A fora, vells, inútils, cobarts!...

Final de l' obra.—SUSAGNA (Sra. Morera:)—¡No t' espantis!...